

DZISIEJSZY (806) ai

e jasne.

sg m N dzisiejszy (44). ◇ G dzisiejszého (206); -ého (16), -ego (4), -(e)go (186); -ego MurzNT, BiałKat; -ého: -ego OpecŻyw (1 : 2). ◇ D dzisiejszému (10); -ému (1), -(e)mu (9). ◇ A dzisiejszy (35), dzisiejsz(e)go (6). ◇ I dzisiejszym (3). ◇ L dzisiejszym (9). ◇ f N dzisiejszą (11); -ą (10), -(a) (1). ◇ G dzisiejsz(e)j (25), dzisiejszy (2) KochWz, CzahTr. ◇ D dzisiejsz(e)j (4). ◇ A dzisiejszą (9). ◇ I dzisiejszą (4). ◇ L dzisiejszėj (28); -ėj (1), -(e)j (27). ◇ n N dzisiejszé (8); -é (3), -(e) (5). ◇ G dzisiejszego (10); -ego (1), -(e)go (9). ◇ D dzisiejszému (1). ◇ A dzisiejsz(e) (3). ◇ I dzisiejszym (1). ◇ L dzisiejszym (3). ◇ pl N m pers dzisiejszy (106), dzisiejsz(e) (1) KlonKr. subst dzisiejszé (25); -é (3), -(e) (22). ◇ G dzisiejszych (144). ◇ D dzisiejszym (39), dzisiejsz(e)m (2) RejPs, RejKup. ◇ A m pers dzisiejsz(e) (10). subst dzisiejszé (25); -é (3), -(e)(22). ◇ I m dzisiejszymi (7), dzisiejsz(e)mi (3); -ymi LeovPrzep, RejPos, SkarJedn (2), NiemObr, ReszPrz; -(e)mi SkarŻyw, SkarKaz; -ymi: -(e)mi BielKron (1 : 1). ◇ L dzisiejszych (22).

Sł stp, Cn notuje s.v. dzisi, Linde XVI(XVIII) – XVIII w.

1. Dotyczący, odnoszący się do dnia bieżącego (174) : Patrzáycie iako dziwné a roskolńné iest święto dzifiefyífé OpecŻyw 9v, 9v; Wezmi twarog czoby dzifiefyífzego tworzenia/ przylož go miązśzo na ranę przez godzinę FalZioł V 75; Ach gorskiřz mu będzie kęs/ w dzifiefyífzey wieczery RejJóz B3; LibMal 1547/128v, 1550/151; ZapWar 1548 nr 2668; Pánie Sędzia wedle dżifiefyífzego roku/ ten łtoi. N. gotow Przyfyęęę wczynić GroicPorz z2; KrowObr 168v; Záprawdę powiádam tobie/ że thy otho tey dzifiefyífzey nocy [quia tu hodie, in nocte hac]/ pierwey niż kur dwa kroć zápoie/ trzy kroć lie mnie mařz záprzeć. Leop Mar 14/30; BibRadz Iudith 13/17; Do iutrá tedy odložmy/ (rzekł pan Lubelki) bo y wíeczey czáfu będzie/ y to wřzytko dzifiefyífze wynidzie z głowy/ iż wřzy nářze tho co w. m. powieřz/ przyiáć w fię będą mogły. GórnDworz Dd5; Naprzod tedy miedzy inemi pociechami tedy tá święta Ewányeliá dzifiefiřza iest nam ku wielkiey pociefze nápiřána RejPos 41; Pátrzayże moy miły krzeřciáńki człowiecze/ co tu w tey dzifiefyífzey řpráwie Páná řwego obaczáć á wważáć mařz. RejPos 113v; Ale przychodząc ku tey dzifiefyífzey řiřtoriey řwiętey/ ábychmy y Pánu řwoiemu/ y tey řwiętey pánnie máťce iego [...] pámiátkę wczynili RejPos 305, 1, 59v, 132, 186v, 348v (38); Pan zmartwychwřtał mocą wřáfną. Kamieniá nieodwáľiáć. Ani pieczęci ruřzáiáć. W nocy dżifiefyífzey Niedźiele MWilkHist D2, G2; BudBib Iudith 13/17; Zewáńgeliey teřz dżifiefyífzey y řpiátego Cápitulum Ianá S. iářna rzecz że iest w řkrzeřciel á ożywiel wřzyřłkich vmářłych. BiałKaz E4v, C2, D2, F4v; niechayże tedy téy wody pijá řiřá/ co dżiēń/ a nie przededni: bo ták wczorářyřey dżifiefyífzą popádzáiáć/ rychléy ciálo przeydźie y wyczyřci Oczko 21; SkarŻyw 129, 397, 492; KochBr 152; Abowiēm řtráćiwřzy niemal połowicę duřze řwoiey co mi ták długi czas przynieřć mógl/ okróm náđzieie téj dżifiefyífzy pómřty? KochWz 139; LatHar 229, 232, 354, 406; TE dżifiefyífzą wigilią męki y řmierci řwey Pan y Bog nářz Chryřtus IEZVS, dżiwnie nam wielkimi řpominkámi wczřćie y okrařieć raczył. SkarKaz 154a; Z dżifiefyífzych řłow Páńřkich cztery znáki wyczerpńáć/ po ktorych poznáć prawdźiwe Ewáńgeliřty/ y ty fářzywe Ewáńgeliki iemi wytkńáć móřem. SkarKaz 240b, 5a, 38a, 82b, 275a [2 r.], 484a, 513b, 633a.

W charakterystycznych połączeniach: *dzisiejsze(-y, -a) dobrodziejstwo, ewangelija (36), historia święta (3), łaska, nawiedzenie, niedziela (3), noc (5), ofiara, pomsta, potrzeba, processyja, rok, rozprawa (3), słowo (2), sprawa (5), święto (6), tworzenie, wieczerza, wigilija.*

Przysłowie: Bo ípráwá dñiá wczoráyfzego/ Miítrzem ieft v dzifiefyfzego. *RejZwierc* 232v.

Wyrażenia: »dzień dzisiejszy« = *dies haec Vulg* [w tym: od dnia dzisiejszego (5), do dnia dzisiejszego (1), na dzień dzisiejszy (3); [co] dnia dzisiejszego = *dzisiejsze (3); dzisiejszy ... wczorajszy (1), dzisiejszy ... jutrzejszy (1)*] [szyk 16 : 11] (27): *Nudius quartus. der viert tag ietz vergangen Czwarty dzyen od dzyífeyífego dnyá. Murm* 14; od dzysiefyfzego dnya mamy myecz vieczny pewny y prawy myędzy sobą pokoy *LibLeg* 6/158v, 6/77v, 119; oth dzissieyssego dnia za dwie nyedzyely *ZapWar* 1550 nr 2665; Wtey myerze radbym od cyebye fłyfłá [...] cóś wczorá ná džífyeyífy dzyeń odłóżył *KromRozm II* a4; *LubPs* cc4v; *GroicPorz* i3; *Leop Ier* 44/22; Mam to łobie zá ofobliwe łzczeście then dźień džíiefyfzy/ ktorego dñiá ták wielkie y ták zacne rzeczy/ tu v mnie w Zurowicách mowią fye/ y dźieią. *OrzRozm N; SarnUzn F; A thá Ewanyeliá niżej nápiána [...] ieft przywłáfczoná dniowi temu dzifiefyzemu. RejPos* 286v, 33v, 76v, 286v, 287, 291v; *RejZwierc* 232v; Nie wychwalay fię dniem iutrzejfzym/ bo niewiefz co vrodzi dźień (dzifiefyfzy) [*quid pariturus sit dies*] *BudBib Prov* 27/1; *SkarŻyw* 422; *KochWz* 139; *ZapKoscier* 1586/66, 66v; *KochProp* 7; *LatHar* 18; *SkarKaz* 514a; *CiekPotr* 66.

»dnia dzisiejszego« = (*in*) *die hodierna Vulg, PolAnt; dies haec a. iste, hodie Vulg; circa hodiernum PolAnt* [w tym: *procz dnia dzisiejszego (2)*] [szyk 51 : 18] (69): domutz niemám anij rodziny/ anij fyna/ anij ktorégo przyiáciela/ bom wífytko dobreé ftracila dzifiefífé⁶⁰ dnia. *OpecŻyw* 157v, 172v; iam procz dzifiefífego dnia o tym nielflyfłá. *Leop Gen* 21/26, *Bar* 2/6, 11; O Boże náłz bądźe pochwałon/ ktorys dñiá džíiefyfzego wniwecz obrocił nieprzyiácioly ludu twego. *BibRadz Judith* 13/21, *1.Reg* 12/5, *3.Reg* 8/61, *Act* 19/40; *BielKron* 307; DZifiefyfzego dnia yeft pámiátká onego vniżenia Páńfkiego *RejPos* 31, 21v, 25, 34, 34v, 86v [2 r.], 328, 332; *MWilkHist* Iv; *BudBib Gen* 21/26, *Judith* 13/21; *CzechRozm* 202v; *KochPs* 68; *SkarŻyw* 188, 408; Pan Kryftus ieft náłzym Zbáwicielem. Ktory fię dñiá džíiefyfzego národził *ArtKanc* C6v; zKrolem IM nie mogłem miec rozmowy az dnia dzisiejszego *ActReg* 169; *KochFrag* 45; O Troyco świętá/ rácz mię wyfłuchác y obronić/ y dñiá džíiefyfzego/ y przez wfzytek czás żywotá mego *LatHar* 17; modl fię zá námi džíiefyfzego dnia y vftáwicznie *LatHar* 37, 18, 20, 33, 39, 42 (34); Abowiem trzebá fię bać/ ábyfmy nie byli ofkárzeni o rozruch dñiá džíiefyfzego [*argui seditionis hodiernae*] *WujNT Act* 19/40; Przetoż oświadczam fię wam dñiá džíiefyfzego żeciem ia ieft czyft ode krwi wfzytkich. *WujNT Act* 20/26; *WysKaz* 2, 40, 47; *CiekPotr* 73.

»dzisiejsza godzina« (1): Scześliwy czásie džíiefyfzey godziny Zechmy doczkáli poćiefzney nowiny *KmitaPsal* A2.

2. *Dotyczący, odnoszący się do bliżej nieokreślonego czasu teraźniejszego; współczesny, obecny; hodiernus Murm, Mącz, Calep, Cn; praesens Mącz, JanStat (629)* : A ták y ia pilności przyłóże áby tá iego [*Boga*] frogá ípráwiedliwófc byłá oznaczoná dzifiefífem národom fwiátá *RejPs* 110v, 114; *LibLeg* 10/152, 11/13v; *RejKup* q7; *DiarDop* 112; Wfpomyonę tu dzifiefyfzy ípofob nakłádu tego/ ktory czynią rodzicy ná fyny fwe gdy ye do fzkoly dáya. *GliczKsiqz* M3, G3v, L6v; PRofzę pánie Boże

ktoryś mocny w niebie/ Abyś ná nas weźrzał w dzifiefzey potrzebie *LubPs* hh2v, A3v, D3v; Bo ten dzifiefzzy kościół Rzymfki/ nie ieft budowanie Apoftołów fwiętych/ ále ieft budowanie Papieźow *KrowObr* A3, A3v [2 r.], 196, 205; *RejWiz* 144v; á w tych Seymowych nálfzych dźifiefzzych Sądźiech żadney nádźieie niemam/ áby kto kiedy mógł przez nie ku fwemu przyść *OrzRozm* T4, Q3v; O fzerokości Germániey piáli hifitorikowie Strabo/ Plinius/ Tácitus/ ále fie bárzo omyłáli według dzifiefzzego znánia *BielKron* 281v, 9v, 199v, 265; Znacnieifze przodkow wálfzych/ i barzo znacnieifze Vboftwo w Polfzce/ niż ty bogactwa dzifiefzfe. *KochSat* B, A3; Convenienter ad praesentem fortunae nostrae statum loquuti estis, Práwieście cziście mówili wedle ftanu dźifiefzzego fzczeńcia nálfzego wedle tego yáko dźifiefz rzecz nálfzá niefie. *Mącz* 482a; *OrzQuin* O, R4; Ná który [wiek złoty] pámiętáiąc/ ferce mi fię kráie/ Pátrząc na ty dźifiefzfe nálfze obyczáie. *Prot* D2v, A2; *RejAp* F2; Gánią też zálfię y vbior nálfz dzifiefzzy/ powiedáiąc być krotki nie vczćiwy/ á długi zuchwály. *Górndworz* H7v, L6v; O wfzechmogący nálfz miły Pánie nie dopuľzczáyże fie zácmić thym nędznym oczom dzifiefzzym nálfzym *RejPos* 322, 33, 197 [2 r.], 198v, 260v, 350 [2 r.]; *RejZwierc* A4v, 255, 260v, 266, 267; te dźifiefzfe rozummy/ náuki/ dowćipy/ kráíomowftwá/ dzielności Polakow nálfzych/ bez wátpienia fá dáry Boże *WujJud* A3v, A5v, 136v, 226v; Tjch słow wdzifiefzzych kfieggách Hifwrejfkich nie málfz/ ále z tłumáczow Grecfkich y Lácínfkie⁸⁰ znáć/ że przed tym były *BudBib* I 299b *marg*, I 137b *marg*; *BudNT* *przedm* c, c6, c6v, k. i8 *marg*, Hh6v; *ModrzBaz* 86v; *SkarJedn* 33; Náuká S. Ephremá/ kácerftwom dźifiefzzym przeciwna. *SkarŻyw* 119, kt, A4, 90, 114, 131 (13); *KochTr* 21; wyznánie iego [*Laktancyjusa*] iáko niebo od źiemie/ od dźifiefzzego Kátoliczkiego rózne ieft. *NiemObr* 127, 62, 133; *KochFr* 104; *PudłFr* 46; *ArtKanc* H7v, T6; *BielRozm* 3; pieśni dźifiefzfe ták dáleko fá rózne od Bogurodźice/ iáko y obyczáie od ftátutu. *KochWr* 39, 28, 29; *KochCz* Bv; *WujNT* *przedm* 10, 13 [2 r.], 15, s. 174, 509 *marg*, Bbbbbbb4; iż o kmiećie zbieglé od dánia dźifiefzzego Státutu [*a die data praesentium JanStat* 1086] nápotym máią bydź pozywáni ci/ ktorzy pozywáni bydź máią do fądow Ziemfkich *SarnStat* 661 [*idem* (2)] 746, 918, 1094; O Spráwiedliwoći ábo wfprawiedliwieniu Chrzećifjánfkim wiele gadek ieft miedzy dźifiefzemi o wierze fwary. *SkarKaz* 309a, 118b, 419b; Nie vmiałem wżywáć pomiernego ftátku. Więć mię to do dźifiefzzy nędze mey przywiodło. *CzahTr* Cv, A3, [D2], G3, G3v.

W przeciwstawieniach: »dawny ... dzisiejszy« (2): *MiechGlab* *2; Iákowych fię pokázowáło/ y dawnych y dźifiefzzych nálfzych czáfów wiele/ nie tylko zacnych náuczycielow/ ále y męczennikow ś. *NiemObr* 99.

»minęły ... dzisiejszy« (1): wyzwolic nas będziefz raczył od wfłech fzkodliwych przigod nálfych tak minętych iáko y dzifiefzlych *RejPs* 192.

»przeszły ... dzisiejszy« (2): Niech więc y pod obłoki rozum czáfem gmerze. Vwazáiąc y przefzłe y dzifiefzfe rzeczy *RejWiz* 18; *Phil* R4.

»dzisiejszy ... starożytny« (1): Lecź gdzieby dzifiefzzego fłowá nie było ná tę rzecz kthoráby dworzánin opifáć chciał/ nie telko mie/ nie obrázi fthárożytne fłowo/ ále ie wolę niż cudzoziemfkie *Górndworz* F5v.

»dzisiejszy ... stary« (6): wfzákże gdzie przyidzie ná dzifiefzłą ftrzelbę wielgá/ zgálná wfzyftki máchiny ftáre przed nią. *BielSpr* 61; *SkarŻyw* 90; Ale niecháiąc ftórych obyczáíow ktorých iuź w

Polfcze niémáfz/ wroćmy fye do dżiśieyfzyc *KochWr* 29; Graeckie dżiśieyfze Nowe Teftámenty nie fą ták fzczyre źrzodlá/ żeby miály być nád ftáre Lácińskie przekládáne *WujNT przedm* 15, s. 200, 391.

»wiekuisty ... dzisiejszy« (1): myflże teraz częfto/ iáko miłóściwie dla ciebie przedwieczny Bog ftał fię docześnym/ wiekuifty dżiśieyfzym/ nieśmiertelny śmiertelnym *LatHar* 394.

W charakterystycznych połączeniach: dzisiejsze(-y, -a) biskupstwo (2), błędy (2), bogactwo, chudoba, ciało, cuda, dziw, egzekucyja, fortele, heretyctwa (2), kacerstwo (12), kłopot (2), kościół (9), księgi (10), męczeństwo, msza, narod, nędza, niedostatek, obyczaje, ostarzałość, pamięć, pieśni, pomsta, porządki, potrzeba (2), przykłady (2), przygoda (2), przypadek, pycha, rada królewska, rozprawa (2), sejm, sekty (2), słowo, sposób, sprawy (5), sprzymierzenie, statut (3), stroje, strzelba, szczęście, ubior, ubostwo, upadek, wyznanie (2), zamieszanie, zbytki, zjednoczenie, znanie, żywot.

Wyrażenia: »chwile dzisiejsze« = *troska o byt codzienny* (1): y my Królá muśiém obiérác/ y my rofkázowác/ Y my ná okázyá muśim fye gotowác. [...] Co drugiego? dóm trzymá y chwile dżiśieyfze/ Zwłáczá/ że nie żołędziem/ [...] ále dżiś chlebem żywi ludzie *KochMarsz* 153.

»dzisiejsze(-y) czasy, czas« [szyk 16 : 7] (18 : 5):*LubPs* A3; I co rozumieflz/ kiedy by był ten Plátyná náfzycy dżiśieyfzyc tzałow dotzekał/ izali by iefztze więcey był nienárzekał? *KrowObr* 38; *RejWiz* 122v; *RejZwierz*; iednacze im też przekładáli potrzebę dżiśieyfzyc czałfu *BielKron* 210v; A przeto/ czuiąc iz rofkofzy od nich odefzły/ fkárzą fie/ y gánią czałfy dżiśieyfze/ iákoby złe być miály *GórnDworz* H6v, H5, H7v; *RejPos* 62, 159, 336v; Patrząc ná ty dżiśieyfze/ obłędliwe czałfy/ Gdzie krzywdá s świętą prawdą/ śmie chodzić zápáfy. *BielSat* [I4] [*idem BielSjem* 13]; *RejZwierc* 181, 184, Aaav; *MycPrz* I Bv; *KochMuza* 25; *BielSjem* 13; *PudłFr* 9; obácż teraz ten dżiśieyfzy cżás W którym cię Pan Bog náwiedził *ArtKanc* Kll; *Phil* R4; *SapEpit* B3v.

»dzisiejszych czasow, dzisiejszego czasu« = *hodie* *Modrz*; *modernis ternporibus* *JanStat* [szyk 67 : 17] (70 : 14): *ForCnR* A2; *FalZioł* I 24b, 45d, 101a; *LibLeg* 11/80v; *SeklKat* A2v, E2; *MurzNT* 31, 108v; Ponyeważ tedy iz tákowe złe yeft poftánowyenye fwyátá czałfu dżiśieyfzyc moyá rádá yeft iz nye trzebá fie dżifia ná kápłáńftwá kwápic *GliczKsiqż* O6v, Mv, 12; *LubPs* A4, A5; Wfzákże dżifieyfzyc czałow v wielu Przełożonych cudzołóstwo iefť zá mále przewinienie *GroicPorz* kk3v, ddv, kk3; *OrzRozm* P3v; Berozus Hiftoryk Káldeyflki náftárflzy miedzy wfzytkimi Hiftoriki dżiśieyfzyc czałfu ná fwiecie *BielKron* 5, 5v, 267v, 273, 311, 330 (9); *SienLek* a4, Vvv2; *GórnDworz* B6, Ee2v, Ee3v, Ee6v, Hh5; *RejPos* 79, 197v, 209v *marg*, 275, 276v, 288, 313; *BialKat* 93v, 383v; *RejZwierc* 183; Rołpráwá czudna [...] s pílmá fwiętego krotce zebrána. Przeciwno dziwnym opiniám ludzi dżiśieyfzyc czałow. *RejPosRozpr* b3, cv, c3v, c4 [3 r.]; dżiśieyfzyc fkázonych á niefzczęfliwych czałow wiele fie niemiernych ludzi [...] náyduie *RejPosWstaw* 44, [41²], [41³], 42 [2 r.], [110³]v, [143²]v; *Strum* G3; *PaprPan* A4v, Z2, Ccv; *ModrzBaz* 59v, 60v, 90v, 98, 118v; *SkarJedn* 382; *SkarŻyw* A4; *NiemObr* 99, 159; *ReszPrz* 148; *WerGośc* 203; *ArtKanc* N14, N16, P8v; *Phil* F2, M, O3; *SarnStat* 384, 408, 924; *SkarKaz* 119b; *SkarKazSej* 687b; Radby co nálażł; ále fwoie chowa każdy: Ták fię dżiśieyfzyc czałow dżieie/ ták y záfwdy. *KlonWor* 34.

»(aż) do dzisiejszych czasow, dzisiejszego czasu« = *usque ad diem hanc* *PolAnt* [szyk 13 : 2] (11 : 4): *MiechGlab* 13; *RejPs* 154v; *HistAl* Cv; *LubPs* eev; *KrowObr* 100; *BibRadz Gen* 19/38; Tu fie poczynáią hifthorie ziemie Węgierskiej [...] pocżáfwy od Krolá Ludowiká áż do czałfu dżiśieyfzyc.

BielKron 305, 159; *RejAp* 105v, 192v; *RejPos* [290]; A tym zawnzdy y kroleństwa pofiadáli/ y pánftwá fwe rozfzyrzáli/ á fławę wieczną aż do dzifiefzych czáfow odnošili. *RejZwierc* 44v; *BudNT* Hh4; *StryjKron* 390, 617.

»za czasow dzisiejszych« [*w tym: za czasow i dniow (1)*] [*szyk 3 : 2*] (5): Stharzy lekarze o mocy te⁸⁰ Iemioła nie barzo grunthownie wypifali/ Ale za czáfow y dniow dzifiefzych nafzich wielką chwałę ma z dofwiadczenia proflich bab *FalZioł* I 155b; *LubPs* ee6v; *BibRadz* I *4v; *RejPos* 197, 218.

»na dzisiejsze czasy« (1): A Iż poftępek práwny w Státucie Mázoweckim opifány/ iuż na džíšiefzé czáfy ieft długi. *SarnStat* 1149.

»po dzisiejsze czasy, dzisiejszy czas« (3 : 2): *RejPos* 31, 242, 324v; Potym ten Zamek Kownem y z miałtem zá czáfow poftępkem aż po džíšiefzy czas zowią. *StryjKron* 81; *CzechEp* 12.

»w tych dzisiejszych czasiech« (4): *LubPs* A3v, A4v; A zwáfzczá oto w tych dzifiefzych czáfiech/ widzimy iáwnie/ iáko fie ludzie wniefli zá wymyflý fwoiemi *RejPos* 8, 278.

»dzień dzisiejszy« = *teraźniejszość, współczesność* [*szyk 3 : 1*] (4): *CzechEp* 23, 373; Do fýc na rozum człowieczy/ Džíeń džíšiefzy mieć na pieczy: Oltátek na Bogá wkláday *KochPieš* 47; człowiek [...] o dniu džíšiefzym/ to ieft o życiu tym doczełnym wfzyftko y nawiętšze kładzie ftáránie/ á o wieczności nie/ albo máło co pomyflawa. *WysKaz* 5.

»(až(e) a. i, a. jeszcze i) do dzisiejszego dnia« = *usque in hodiernum diem usque ad hanc a. praesentem diem Vulg* [*szyk 19 : 17*] (36): *OpecŻyw* [192]v; Ale ij do dzifiefyffego dnia krzełcianow (ktorzy od niego wezwáni fą) ij ijmie ij rodzáy trwá. *OpecŻywList* C2v; á od tich miałt až do džíšiefyffego dnýa wfzytká zýemia Eipfka/ piątą tzeš krolom płaći *HistFóz* E3v; *MiechGlab* 46; *MurzNT Matth* 28/15; *KromRozm II* n3v, o; *LubPs* hh5v; *KrowObr* 22v, 72; ábowiem iż tám błogofłáwili Pánu/ názwáli mieyfce ono/ Padołem Błogofłáwienia/ aż do dzifiefyffego dniá. *Leop* 2.Par 20/26, 1.Reg 5/5, 3.Reg 9/13, 4.Reg 20/17, 1.Mach 8/10, 13/39, Act 2/29; *BielKron* 184v; *HistRzym* 21v; *RejPos* 149v; *BiałKat* 138v; *BudBib* 3.Esdr 8/75; *BudNT Rom* 11/8; czego iefzcze y do dniá dzifiefyffe⁸⁰ znáki fą pewne/ w potomštwie ich *CzechRozm* 103v; *CzechEp* 13; *NiemObr* 83; *LatHar* 136, 697; *WujNT Matth* 11/23, s. 51, *Matth* 27/8, Act 2/29, Rom 11/8, 2.Cor 3/14, 15; *GosłCast* 55.

»až na dzisiejszy dzień« (1): A (tak) przyfzli ci nápfani ná imię zá czáfu Iechyzkiiahuá krolá Iehudfkie⁸⁰/ y porázili namioty ich/ y miešzkánia/ ktore tám náležli/ y wykorzenili ie aż na dzifiefzy dzień [*usque in praesentem diem Vulg; usque ad diem hanc PolAnt*]/ á (fámi) fiedli miáfto nich bo tám (były) páfze drobom ich. *BudBib* 1 Par 4/41.

»(i a. jeszcze i, a. aże) po dzisiejszy dzień« (18): *GlabGad* N7v; Było z dawna y ieft po dzifiefzy dzień w nafzych ftronach mnoštwo rzeczy znamienitich *MiechGlab* *2; Telko zoštali iefzce tam Sarbaci, Windelici albo Vindowie aże po dzifiefzy dzień z ięzikiem polfkim chocia narufzonym. *MiechGlab* 52, 40, 41, 42, 44, 72 [2 r.] (13); *BibRadz* 2.Par 35/25; *BudBib* 2.Par 35/25; A iż iefzcze po dzifiefzy dzień/ ieden drugiego náuczá/ á Bog iefzcze ná fercách ludzkich/ zakonu fwego nie piŕze *CzechRozm* 110v, 163.

»(za) dzisiejszych lat« (3): A thákowe frogości nád kościołem Bożym gwałtowniey fie okazác miály zá tych dzifiefyzych lat/ niżli fie okazowály zá pirwłzego wieku. *LubPs* A4; dżifiefyzych lat Heretykowie bárzo głupie y vpornie plotą *SkarJedn* 13; *GosłCast* 6.

»po dzisiejsze lata« (1): Tákżec náłzy myłliwcy/ po dzifiefyże látá/ Wodzą Chárty na łmyczy/ na nędznego brátá. *RejZwierz* 128v.

»(do) dzisiejszego roku« (3): GDyż iuż dzifiefyżego roku. 1516. iuż iest około trzech łet y łżelci lat. Iako Tatarzi pofiedli Sarmatią, Azijłką albo Scitią. *MiechGlab* 35; *LeovPrzep* K2; przez włyłtki łtárożytnie wieki/ aż do dzifiefyżego Roku 1582. *StryjKron kt.*

»dzisiejszy świat« [szyk 9 : 8] (17): *RejPs* 54; *RejRozpr* A; *RejWiz* 3v, 121v; *RejZwierz* 43; rácz nam zelłác ku powiedaniu łczyrey prawdy twoiey tych Ianow y tych Andrzeiow więcey/ ná ten nędzny á zámiełżány łwiát dzifiefyży *RejPos* 276, 166v, 201v, 209, 277v, 325, 325v; Ale iż w tych zámiełżanych czáliech łwiátá dzifiefyżego łfcie nie káždy fie będzie umiał łnádnie s tego wypráwić co iest Bog *RejZwierc* 8, 58v; *WerGość* 211; Nie mogę fie przypátrzyć dżifiefyżemu łwiátu/ Co rok to przychodzimy ku gorłżemu látu. *BielRozm* 5; *CzahTr* C4.

»dzisiejszy wiek« [szyk 6 : 2] (8): ále thylko o thych Mnichách dzifiefyżego wieku będę mowil/ łkąd łię wzilęli/ y iáko dawno powłtáli *KrowObr* 133v; *RejWiz* 46v; A iuż tenże połłtepek prawny niech zołtaie: Albo ielłi wam barziefy k myłli wiek dzifiefyži/ Vczłńciełż iuż i Statut czálom przyłtoyniefyži. *KochSat* B2; *LeovPrzep* b3v, G; *RejPos* 141, 294v; Iáśnie łię okazáło wielkie zázwiędżenie/ wieku dżifiefyżego, błąd y zásłepienie *ArtKanc* K18v.

»dzisiejszych wiekow« (2): ábowiem to połpolita dżifiefyżych wieków/ iż práwość a łczzerość łprołnołścią zową *SienLek* Vvv2v; *SkarKazSej* 666a.

a. Teraźniejszy, obecny (o osobach); modernus *JanStat* (283) : Krol [!] dzifiefyži náłż pan miłłociwý: Iest y mądry y barzo tznolliwý *KlerPow* 3; *MetrKor* 40/812; *SeklKat* K3; *RejKup* o6v; vrodzona Anna Lesczynska [...] glossnye vyznawa ze rąnczy z a Męńza swego dzisieyssego slachathnego Iana Lesczynskiego *ZapWar* 1549 nr 2662, 1550 nr 2676; *MurzNT* 108v marg [2 r.]; Y w dżifiefyłfych łi kácerzoch nye máło łye tákyye náuki okázuye. *KromRozm II* p, b3v [2 r.], p3v; *KromRozm III* A4, D7, E4v, 17, L8v, N3v (8); *Diar* 27; *DiarDop* 117; Bych chcyał wyłicżác nyewczálý káplánow dzifiefyłfych/ dnyáby mi nye sítáło. *GliczKsiąż* O7v, L7; *RejWiz* A5; *OrzList* h, i; Kátáryńá dzifiefyża krolowa Polłka *RejZwierz* aa3v, bb, 49, 70v, 72, 92, 123v; *BibRadz* II 135c marg, 138b marg; Moyżelż łwięty miał co nád Krole náłże dżifiefyże/ czyli im on łpráwą y tełż dżielnołcią rowien był? *OrzRozm* Tv, B4v, G, Gv, H2, 14 (9); łwięty Ambroży píłze o winie/ iż gdyć miłtrzewi łwemu napirwłżemu wino nie przepułłcił/ á ku włtydu wiecznemu go przywiódł/ á což dzifiefyżego Bachá iáko nie ma zbláznić *BielKron* 6; Wáláłży dzifiefyży łą przychodniowie z Włoch do thego kráiu gdzie dżifiefyżi miełżkáią *BielKron* 275v, 36, 159, 162v, 190, 318 (26); *OrzQuin* L3, N, R2v, S2, Y3 (10); *SarnUzn* D6v; w łtárożytnym Kołłciele Krzełłcijánłkim było Sektarzow dołfýć/ ále z dżifiefyżymi niemáią co czynić *LeovPrzep* G3v; *RejAp* 10v, 93; *GórńDworz* B6, C7, F2v, Ee6v, Ii4, Ii8; *GrzepGeom* L; *RejPos* 85v, 88v, 184, 214v, 225v, 339; *BiałKat* 118v marg; Przypátruiąc fie tełż y dzifiefyżym żywym/ w iákim włzeteczni łą v pocżciwych obrzydzeniu [...] ielłth fie czým y włtrálżyc y pocielżyć. *RejZwierc* 18v, 170v, 182, 183, 267v; *WujJud* A5, 126v, 135 [2 r.]; *RejPosWstaw* [21³]v;

Tu w niniejszych księgach Hiwrejskich omjłka iest [...] Przewo też tu dzisiejszy tłumacze szwankują/ y słow przyczyniają. *BudBib* I 341d marg, I 457d marg; *BiałKaz* Mv; Bo łaciniey dzisiejszy mniemają żeby tylko w Greckich księgach omyłki/ albo y fałsze były/ a łwoie za prawdziwe mają. *BudNT przedm* bv, b7v; *SkarJedn* A3v, 19 [2 r.], 28, 34 [2 r.], 197 (10); To się tu kładzie/ abyś cny czytelniku obaczył iż ci Heretykowie dzisiejszy/ towarzystwo z duchy nieczystymi mają *SkarŻyw* 92, A4, 81 [2 r.], 91, 189, 493 [7 r.] (19); Książowie od Ikorá aż do dzisiejszego wielkiego Xiędza Moskiewskiego nową się genealogią poczęli. *StrykKron* 120; Staniław [...] na ten czas Namieśnik/ a dzisiejszy Woiewoda Witebski/ w dzień S. Mągorzaty/ zebrałszy ze dwa tyfiacá Ricerstwa [...] posłał ich na odiecz pod Oziericza Zamek *StrykKron* 772, 11, 547, 692, 587, 697 (12); dzisiejszy Wykrętače/ woła przywilej Piotrow/ na Papierkiej ołobie zawieść. *NiemObr* 54, 30, 31, 42, 60, 61 [2 r.] (15); *ReszPrz* 32, 43, 189; *WerGość* 211; *Paprup* D, Dv [2 r.]; *KochProp* 13; *KochWr* 22, 33, 40; *LatHar* +4v, 10; Hieronym s. łtrofue Vigilancyulá Haeretyká/ a w nim te dzisiejsze dycypuły jego *WujNT* 93; od nauki Lutrowey y Kálwinowey/ wzięli imię nowe dzisiejszy Ewangelikowie *WujNT* 444; *Náuczác niewieście nie dopuszczam.*) Przeciw temu rozkazaniu czynią dzisiejsze niewiasty/ zwłaszcza te/ które się Ewangelickami zowią *WujNT* 724, 3, 8, 11, 600, 777 (64); SKázuiemy/ aby nowi Wojscy/ którzykolwiek są od nas gdziekolwiek postanowieni/ nie dłużej trwali/ iedno do śmierci dzisiejszych dzierżawiec [*modernorum possessorum JanrStat* 125] *SarnStat* 234, 165, 1070 [2 r.], 1079, 1080, 1207; *KlonKr kt*; *PowodPr* 29; To siedzenie Pánkie w niebie nie tak się rozumie/ iako dzisiejszy mistrzowie wykładać chcą *SkarKaz* 243a, 204a, 312a, 382b, 417b, 484a (9); *CzahTr* A2v; *SkarKazSej* 658a, 691a.

W charakterystycznych połączeniach: dzisiejszy (-a, -e) apostołowie (3), biskup (5), cesarz (11), chrześcijanie, ewangelikowie (15), heretykowie (32), kacerze (7), kalwinistowie (2), kapłani (3), katolicy (6), książ (2), król (22), królowa (5), ksiądz (2), księżę (6), obywatele, odszczepieńcy (15), okrutniki (2), pan (17), papież (5), Polacy, potomkowie (3), sektarze (8), starosta, wojewoda (4).

W przeciwstawieniach: »niegdy będący ... dzisiejszy« (4): Anna Lesczyńska żona nigdy będącego Iana Branyeczkiego krupy a dzisiejszego Iana Lesczyńskiego żona *ZapWar* 1549 nr 2662, 1549 nr 2662, 1550 nr 2676 [2 r.].

»dawny ... dzisiejszy« (1): Zgoda Doktorów dawnych dzisiejszymi o kościele Rzymskim. *ReszPrz* 32 marg.

»stary ... dzisiejszy« (4): kładli łtarzy Kozmografowie być w Tátarzach wyłokie gory nád inże na łwiecie/ ale dzisiejszy Pielgrzymowie albo Zeglarze o nich nie nie słycháli. *BielKron* 461, 263; Komu słuźniey wierzyć/ I. iestli łtarym Doktoro^m Kofcielnym/ czyli dzisiejszym Ewangelikom. *WujJud* 35 marg, Mm.

Wyrażenie: »dzisiejszy ludzie« [szyk 2 : 1] (3): Paweł ganj żywoth y łprawie dzysiejszych Ludzy. *RejKup* q7; *BielKron* 283; Iżem ołtátnie mieysce dał dobrému mieniu/ Które ludzie dzisiejszy w takiéy cenie mają *KochDz* 105.

α. W funkcji rzeczownika: człowiek współczesny (4) : Dzisiejszy mądry takiéy próftoty oycow łwoich odstąpiwszy/ łzátáńką chytróścią przez heretiki włownieni są. *SkarŻyw* A2; znajdziemy w nich [u doktorów kościelnych] wiele rzeczy/ które oni trádycjami Apóstolłkimi zowią/ a przedsię ich

dzišieyſzy nie chowaią. *NiemObr* 75; Wſzytkie [*rycerskie sprawy*] dzišieyſze w zbytki obroćili, Y ich cną ſławę złoſciámi zácímili. *KlonKr* E2.

W przeciwstawieniu: »dzisiejszy ... na potym będący« (1): Oznaymuym y yawno czynim them naſchim liſtem [...] dziſieyschim y napotim badaczim komu badzie potrzeba thego wyedziecz *LibLeg* 6/77v.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (3) : Hodiernus, Heutig. dzyſyeyſſy *Murm* 14; *Mącz* 88c; *Calep* 485b.

Synonimy: 2. obecny, teraźni, teraźniejszy.

Cf **DZISI**

LW